

מטומאתו, שאם אינו ראוי עוד למלאכתו הראשונה — שוב אינו טמא.

והוינן בה: מאי בין רב לרבי חנינא?

איכא בנייהו כגון המאים הסנדל. לרב לא מטמא כי אינו ראוי לשתות בו כלל. ולרבי חנינא מטמא, שהרי עדיין ראוי לסוך בו⁽⁵⁹⁾.

ומאי איכא בין רבי יוחנן לרבי חנינא?

איכא בנייהו דיקור, כבד הסנדל ואין ראוי להשתמש בו לברוח.

שינונו במתניתין: **ולא תצא האשה בעיר של זהב.**

ורבי חנינא אמר: ראוי הוא לפרך בו שמן במלחמה.

ורבי יוחנן אמר: ראוי הוא בשעה שבורח האדם מן הקרב, שאז מניחו לסנדל ברגליו, ורין בו על קוצים ועל הברקנים⁽⁵⁸⁾.

ולמדנו מדברי רבי יוחנן כי כיון שייחדו לנעילה של בהמה הרי הוא מקבל טומאה [בתור כלי הראוי לתשיש אדם בשעת הדחק] רק משום שהוא ראוי לשימוש של נעילה. אך אם הוא היה ראוי לאדם רק כדי לשתות בו או לקבל בו שמן בשעת הדחק — אין הוא מקבל טומאה.

והוא הדין ביחס לביטולו של כל כלי טמא

שעדיין לא נגמרה עשיית הכלי ולכן הוא טהור, אבל כלי גמור של בהמה ויש בו שימוש גם לאדם [בעת הדחק] טמא.

והקשו רבי אלעזר משה הורביץ והחזון איש [כלים טז, טו] אם כן אין ראייה מכאן שרבי יוחנן סובר שצריך דוקא מעין מלאכתו הראשונה, שהרי אפשר לומר שהוא רק בא להוסיף שסנדל מאיס שאין בו את השימוש שאמר רב, וכן הוא חולק על השימוש של סיכה [כמו שרב עצמו חולק על רבי חנינא] בכל זאת הוא מקבל טומאה מצד שיכול לברוח ולרוץ בו, אבל הוא מסכים שסנדל שאינו מאיס מועיל בו שימוש לשתית מים אף שאינו מעין מלאכתו הראשונה?

ובאמת המהרש"א כתב שכונת הגמרא כאן לדחות את הראיה מרבי יוחנן, משום שאפשר לומר שהוא רק בא להוסיף טעם נוסף שיש בו נפקא מינא לדינא בסנדל מאיס וכמו הקושיא הנ"ל. ותמה החזון איש הרי מפורש בהמשך הגמרא שאם הסנדל כבד ואינו ראוי לברוח סובר רבי יוחנן שאינו מקבל טומאה, משום שצריך שימוש מעין מלאכתו הראשונה והיינו שהגמרא נשאת שרבי יוחנן סובר כך. ולכן הם מפרשים שכולם מודים לטעם של

58. הקשו התוספות מדוע הוא לא טמא מדרס שהרי כל טומאתו היא מצד שהאדם נועלו בשעת הקרב? ותירץ רבי אלעזר משה הורביץ שבאמת טומאת מדרס צריכה ייחוד וייעוד רק למדרס, [ואפילו אם אדם אחר ישתמש בו למדרס לא נעשה בכך מיוחד למדרס] ובודאי שמדרס בשעת הדחק לא מייחדו למדרס, ורק לגבי שיחשב שהוא ראוי עדיין למעין מלאכתו העיקרית של מנעל לבהמה, די במה שלפעמים האדם נועל אותו שיחשב כלי אדם, אבל לא יחשב למיוחד למדרס בכך.

59. רש"י כתב שרב חולק על רבי חנינא וסובר שאין דרך לסוך שמן במלחמה ואין דבר זה נחשב לשימוש. והוסיף עוד שחילוק זה דמאיס הוא גם בין רב לרבי יוחנן, שאם הוא מאיס רב מטהר ורבי יוחנן אוסר משום שראוי לרוץ בו.